

Mediju darbs infodēmijas laikā: Starptautiskā pieredze Latvijas kontekstā

Prezentācijas piezīmes.

Pašā sākumā: Pandēmijas un infodēmijas jēdzieni. Uz tiem var skatīties akadēmiski un šauri, bet plašākā kontekstā tos var transformēt laika nogriežņos. Tie ir jēdzieni, kas raksturošo šo laika nogriezni.

Īss ieskats prezentācijas struktūrā, sadalot izaicinājumus, ar kuriem saksaras žurnālisti - iekšējos un ārējos un piedāvājot iespējas un risinājumus, ko sniedz šis laika nogrieznis.

Viens no prezentācijas galvenajiem **balstiem** - Starptautiskā žurnālistu centra veikto pētījumu, aptaujājot 1406 žurnālistus no 125 valstīm. <https://www.icfj.org/news/new-global-survey-raises-red-flags-journalism-covid-19-era>

Ārējie izaicinājumi:

- a. Izcelsmes vieta - Ķīna. **Grūti noskaidrot patiesību**, jo valstī nav brīva prese un nav iespējas piekļūt informācijai. Lielas šaubas par vīrusa izcelsmi un tā ir augsne konspirāciju teorijām un dezinformācijai. Ne tikai žurnālistiem ir grūtības noskaidrot patiesību, bet arī zinātniekiem.
- b. **Milzīgs dezinformācijas apjoms.** Žurnālisti to biežāk novēro un pastiprina faktu atmaskošānu. Sabiedrībai ir bailes no nezināmā un jaunā. Laba augsne konspirāciju teorijām. Dezinformācijas izplatīšanās notiek ne tikai ļaunprātīgi, bet arī nejauši. Bieži arī amatpersonas lieto nepatiesus faktus. Novērojama ir laba dezinformācijas koordinācija un pat atgriešanās pie tradicionālām mediju formām kā avīzes.
- c. Stingra **varas pozīcija** vienā vai otrā virzienā. Spiedienu uz redakcionālo neatkarību. Ungārijas piemērs, kur Covid un apveinojumi par dezinformāciju tiek izmantoti preses brīvības ierobežošanai. Citās valstīs, pandēmija paver durvis cenzūrai. Brazīlijas piemērs, kur prese tiek vajāta un žurnālisti nogalināti par Covid krīzes atspoguļošanu, jo prezidents ir vīrusa bīstamības noliedzējs.
- d. **Ņirgāšanās un draudi.** Dati rāda, ka žurnālisti arvien vairāk saskaras ar draudiem un ņirgāšanos tīmeklī un darba devēji visbiežāk neaizsargā vai nenojauš problēmu. Tā savā ziņā kļūst par pašcenzūru. Draudi nāk no sabiedrības puses. Cilvēki savas emocijas vēlas izvadīt un atrast vainīgos, visbiežāk par grēkāžiem padarot pandēmijas ziņnešus.

Iekšējie izaicinājumi:

- a. **Ekonomiskais trieciens.** Ekonomika sabremzējas. Reklāmas aktivitātes sarūk un sarūk mediju ieņēmumi. Mazāk publikācijas, dīkstāve, darbinieku atlaišanas. Daudzas demokrātiskās valstis, tai skaitā Latvija, veido mehānismus mediju atbalstam.

- b. **Veselība.** Ar Covid slimo arī žurnālisti. Diemžēl arī mirst, visvairāk Dienvidamerikā. Kontaktpersonas status samazina darbineiku skaitu redakcijās.
- c. **Emocionālā veselība** - trauksme, nogurums un izdegšana, grūtības iemigt. Pandēmija atstāj ietekmi uz radošo darbu. Žurnālistu darbs var kļūt vienveidīgs un apātisks.
- d. **Attālinātā darba kvalitāte.** Darbs no mājām ne visiem ir produktīvs. Nav iespējas pārrunāt idejas ar kolēģiem vai pat redaktoriem.
- e. Apgrūtināta ir arī **piekļuve informācijai un avotiem.** Grūtāk sarunāt intervijas, jo cilvēki baidās. Saturā vairāk dominē amatpersonu viedokļi un sacītais. Rādio un TV zūd skaņas un bildes kvalitāte.
- f. **Žurnālistu vakcinēšanās.** Ne visi grib vakcinēties un tas rada spriedzi redakcijā un liek uzdot jautājumus par žurnālista veidotā materiālu uzticamību. Vai nostāšanās kādā stingrā pārliecībā žurnālistam ļauj saglabāt **objektivitāti**?
- g. **Viedokļu balanss.** Līdzīgi kā ar klimata pārmaiņām arī pandēmijā ļoti būtiska ir zinātnes loma un tur valdošais vairākums. Taču, ko darīt ar pretēji domājošajiem. Vai mediji drīkst kļūt par platformu dezinformācijai? Vai mediji būs līdzatbildīgi dezinformācijā?
- h. **Kļūdu cena un pašcenzūra.** Strādājot ar jaunu un operatīvu informāciju ir iespējas kļūdīties. Bet vai žurnālistiem ir jākļūst par zinātniekiem? Abu darba metodes atšķiras, un rezultāti var būt dažādi. Bet ja jautājumi netiek uzdoti un atbildes netiek iegūtas, vai tā nebūs pašcenzūra un beiles no kļūdīšanās.

Risinājumi un iespējas:

- a. **Produktivitāte.** Attālinātais darbs ļauj darbiniekiem ietaupīt laiku, kas tiktu pavadīts ceļā. Ne visas sarunas redakcijā ir darba sarunas utt.
- b. **Izmaksu optimizācija.** Rakcijām vairs nav vajadzīgas tik daudz un lielas telpas, apkure utt.
- c. **Digitālā transformācija.** Darbinieki ātrā laikā apgūst jaunās tehnoloģijas un satura izplatīšanas platformas.
- d. **Struktūrālas pārmaiņas.** Iespējas jaunajā situācijā paskatīties uz žurnālistu un citu darbinieku funkcijām.
- e. **Tuvošanās auditorijai un sabiedrībai.** Dati rāda, ka cilvēki meklē kam uzticēties un liela sabiedrības daļa vēršas pie medijiem. Tiem pieaug auditorija un arī uzticēšanās rādītāji aug. Savukārt, attālinātais darbs un atteikšanās no telpām, ļauj sapulces rīkot arī publiskās vietās kopā ar sabiedrības pārstāvjiem.